

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 81 Format.....

No. Inventar 140 Anul.....

Secția..... Raftul.....

LI. GORONDEL I. ANASTASIE

BĂTĂLIA DE LA FINTA

TÂRGOVIȘTE

Tipografia „VICTORUL”

1912

50

Ino. A. 68. 620

~~Ino 2144 A.~~

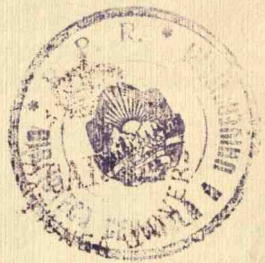
Inf. 81

1000

LOCOTENENT-COLONEL I. ANASTASIU

BĂTĂLIA DE LA FINTA

238336
25104

140

1961

1961

L

Biblioteca Centră Universitară
ȘTI
Cota 81
Inventar C 140

RC 254/01

B.C.U. Bucuresti

C140

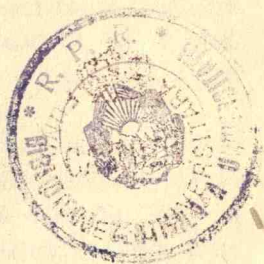

BĂTĂLIA DE LA FINTA

DIN 17 MAI 1653

INTRE MATEI BASARAB, DOMN al MUNTENIEI
și VASILE LUPU, al MOLDOVEI.

Descrierea bătăliei dela Finta, pe apa la lomiței, nu-i dela mine, ci este material adunat de prin cărți și pus la locul lui. Că vor fi dat și alții de acest strălucit fapt de arme, nu mai încapе îndoială; dar eu nu la dânsii m'am gândit, ci m'am gândit la cei mai mulți, la cei care n'au nici timp și nici mijloace, să cerceteze trecutul nostru, dar care au datoria să-l cunoască.

Și ca să cunoști un fapt, pentru învățământul de tras din el, să-ți dai seama de dânsul, așa cum să cuvine, e nevoie ca faptul să fie înfățișat, cu tot ce este legat de dânsul. Pentru aceasta, descrierea bătăliei dela Finta, îmbrățișează deodată și rostul ei, și cum era întemeiată oștirea și care era iscusința căpeteniilor ei.

De dau aici, aproape întocmai și deantregul, istorisirea scriitorilor vechi, e ca să se vadă cât de meșteșugită este ea, cât e de deplină, dar mai cu seamnă, cât de simplă, hotărâtă, și neasemănat de înțeleaptă, critica greșelilor de artă, ce s'au săvârșit în luptă.

Bătălia dela Finta, merită cu tot dinadinsul interesul ofițerilor noștri, dacă țin să vadă arta de a lupta, altădată, a oștirilor românești și iscusința în ale răsboiului, a conducătorilor ei. Și ofițerii noștri, care au citit și recitat atâtea răsboae, care au cântărit și judecat atâtea genii, judece numai din acest fapt singur, dacă arta militară a fost mai pe jos, la români, decât la alte popoare, de unde ne-am deprins a o învăța și admira; dacă, față de mijloacele de luptă, pe care timpul și țara i le-a pus la îndemână, fosta Matei Vodă Basarab, cu mai puține merite de mare Căpitan, decât marii Căpitani pe care Istoria militară îi numără după, și înaintea sa.

Târgoviște, Iulie 1912.

CETATEA TÂRGOVIȘTE.

Bătălia dela Finta, este strâns legată de Cetatea Târgoviște; însemnătatea de altădată a acestui oraș, să datorește, în cea mai mare parte, menirii de *Cetate* ce a avut Târgoviștea, dela fundarea orașului chiar.

Târgoviștea a fost întemeiată cetate, atunci când cuvântul acesta *cetate*, nu avea înțelesul roman de urbie, politie, oraș; ci, pe acel care rezultă din vorbirea curată cu anumită înțelegere militară, de întărire, ca de pildă. «*Oastea s'a oprit pe loc și a făcut cetate;*» sau, «*au intrat în oraș și s'au încunjurat de cetate*», găsindu-i încunjurați de cetate¹), etc.

Și hrisoavele domnești care să dădeau în Târgoviște, sfârșiau cu: «*am dat acesta, în cetatea Târgoviște*», iar nu «*am dat acesta în capitala noastră Bucureștii*», cum să găsește pe toate hrisoavele date din București; și aceiași zicere este pe hrisoavele date în Târgoviște, chiar când acest oraș e

1) Orașele ce aveau menire militară, se numeau cetăți; celelalte, târguri, dela torg slavon, negoț. (Cronica Romanului de Melhisedec).

capitala țării, nu numai reședință timporară a domnilor.

Imprejurările timpului, nevoile și acei care le-au simțit când au înființat cetatea Târgoviște, fac temeinică mărturisirea Cronicarului Bilskie, că «*în secolul X-lea, Genovezii între alte cetăți, au făcut și cetatea Terkoviska*».

Cronologiile unor calendare vechi¹⁾, dau și ele câteva date de fundări de orașe; așa calendarul popular, zis al adevăratului Cazania, pe anul 1858, la cronologie spune că, în acel an, erau 612 ani dela fundarea Târgoviștei, adică, s'ar fi fundat acest oraș la anul 1246. Este cu putință ca orașul să se fi întemeiat, după ce au mai încetat nesiguranța și năvălirile streine, pe locul unde a fost și cetatea.

Dacă pe locul unde Genovezii au fundat cetatea, s'a mai găsit vreun oraș, date sigure nu sunt să stabilească așa ceva; însă de vechimea orașului, vorbește în deajuns numele lui, cu schimbările prin care a a-

1) Au fost timpuri, când întâmplările de căpetenie în țările române, să însemnau pe partea dinăuntru a scoartelor de cărți, de unde treceau în cronologii și așa constituiau materialul din care s'a scris istoria țărilor. Pe scoarța unei evanghelii vechi dela M-stirea Neamțu, e scrisă și o bătălie întreagă a lui Ștefan cel Mare.

vut timpul să treacă: Tervobum, Tiriscum, Ternis, Terkoviska; și mai încoace, Vesta, Târgul Vestei¹⁾, Târgul Vestirei²⁾ Târgul Oastei, Târgoiște, Târgoviște. Și din schimbările numelui, să poate ușor trage înțelesul și dovada, și a prefacerilor ce a suferit orașul.

Obiceiul la români ca să facă cetăți, este nou de tot; ei nu simțeau nevoia cetăților, căci cetate la român era pieptul. Obiceiul însă, a fost adus de cei care trebuiau să-și ocrotească întreprinderile și îndeletnicirile negustorești; și așa a fost pretutindenea în aceste țări românești, ce au fost a tuturor cari au voit să rămână în ele și așa s'au ridicat cetăți și în alte părți a țărilor noastre, nu ca să le scape pe ele de năvăliri, dar ca să ajute stoarcerea lor.

În vechime, când să știa într'un loc o cetate, nu da nimenea pe la dânsa; astăzi, cetățile au menirea paratonerelor; și așa născociri ne-au venit și nouă deaiurea. Pe drumul dintre mieznoapte și miezăzi a Dunărei de jos, așa cetăți au fost Făgărașul,

1) Vesta (templul Hestiei, loc de adunare al Senatului).

2) În poezia Mircea cel Bătrân și frumoasa Marioara de D. K. Aricescu (1858) să găsește și aceasta: „tradiția spune că Mircea a răpit pe Mariuța, pitind-o în o casă din Târgul Vestirei“.

Târgoviște și Giurgiul (sau Giorgio, Giurgiov) închizând calea comercială ce străbătea regiuni, care de și în Europa, erau puțin cunoscute, nu numai ca populațiune, dar și ca bogății de toate felurile. Și Giurgiul ca și Târgoviște, este fundat tot de Genovezi, și pentru acelaș cuvânt, și în acelaș timp poate.

Târgoviștea, chiar când nu era capitală, a îndurat neajunsurile războiului, în măsură ca nici un alt oraș al țării; istoria, și numai din ce se poate ști cu siguranță, numără în cei 140 de ani, timp în care are loc și bătălia dela Finta, următoarele întreprinderi militare :

La 1519, Radu Vodă Călugărul, face război la Târgoviște, contra lui Teodosie și-l biruește.

Tot în 1519, în acelaș război, «au venit turcii cu Mehmet Bei, *au făcut război la Târgoviște lui Radu, și isbânda fu a turcilor*».

La 1534 «luptă la Fântâna Țiganului, în Dâmbovița, între Laiot și Radu Vodă, acesta e invins».

La 1535 «*s'au lovit la Târgoviște oștile lui Laiot Basarab, cu ale lui Radu Vodă*».

La 1548 «război la Mănești, în preajma

Târgoviștei, între Radu Iliăș și Mircea fecior Radului Vodă Dracea, acesta fu învins».

La 1594 «luptă la Hulubești, între Mihai Viteazu și Turci».

La 1595 «după Călugăreni, turcii, cu Sinan Pașa, au venit la Târgoviște, unde Sinan lasă pe Ali Pașa¹⁾ cu un corp de oaste; Mihai Viteazu, cu Sigismund Batori al Ungariei și Ștefan Răzvan al Moldovei, *ocoliră* cetatea Târgoviștei și începură a o bate din toate părțile și o aprinsă și deci câți turci fură acolo, toți pieriră, prinzând și pe Ali. Au urmărit apoi și pe Sinan Pașa până la Giurgiov, unde-l ajunse, stricară *podul* și tăiară o mulțime de turci și *sparseră* și cetatea Giurgiovului, până în temelie».

La 1611 «Gabor Batori, Craiul Unguresc venind cu oști în Târgoviște, asupra lui Șerban Vodă, a stat trei luni».

La 1646 «război între Matei Vodă și Vasile Lupu, la Nănișori pe Ialomița și *a biruit* Matei».

La 1653 «război la Finta, pe apa Ialomiței, între Matei Vodă și Vasile Vodă».

La 1654, revolta Seimenilor aduce pe ca-

1) Șanțul care se vede astăzi în marginea orașului, este din timpul turcilor, făcut de Ali.

pul oraşului, un corp de oaste ungurească¹⁾ care stă aci un an.

La 1658, după mazilirea lui Constantin Vodă, vine Mihnea Vodă cu un corp de oaste turcească şi cu tătari, spre a-şi lua tronul, şi la Târgovişte *s'au lovit străjile* şi fu *biruită* straja lui Constantin, de straja Mihnei Vodă; atunci turcii şi tătarii *sparseră* cetatea din Târgovişte şi casele domneşti».

La 1659. aflându-se în Târgovişte un corp de oaste turcească, «Mihnea Vodă strânse toate oştile şi călărimea puse împrejurul Târgoviştei, iar pedestrima o *slobozi* în turci şi pre câţi aflară acoloa în târg, pre toţi îi omorâră».

La 1660 «Vezirul Cupruli porunci de se strică cetatea».

Şi n'am înşirat toate acestea, ca s'arăt soarta pe care întreprinderile militare a pregătito şi hărăzit Târgoviştei, ca cetate; dar am făcuto să se vadă încă, viaţa sbuciumată a acestui oraş şi să îndreptăţesc pe cei de azi, care, văd că cuget mai mult la ruinele Târgoviştei, decât la splendoarea ei de altădată. Cine ştie încă, dacă nu cum-

1) Namirile câtorva sate „Ungureni“, din prejurul Târgoviştei, datează de atunci.

va greutatea cu care orașul își premeneste starea, nu-și găsește cuvântul în suferințele din trecut, suferințe pe care nici Suceava, capitala pe timpuri a Moldovei, nu le-a îndurat.

Cetatea însăși se găsea în rea stare, când Matei Vodă veni la tronul țării; căci, «Matei Bassarab —zice Letopesițul țării românești— a făcut Cetatea din Târgoviște, de iznoavă». Ghica Vodă, domnind în urma lui Mihnea Vodă, «au surpat casele domnești și le-au sfărâmat de tot, din porunca Sultanului —Magasinul Istoric Tom. II No. 4— stând astfel în ruină, 35 de ani, până la Constantin Vodă Basarab Brâncoveanu; acesta, prin Mihail Cantacuzino Spătar, începe restaurarea lor în 1692 și o termină în 1695, când se inaugurează de domnitor. Matei Vodă Basarab, a mai implinit puterea din afară a cetății, prin întăriri de pământ care acopereau cetatea și spre miază noapte și din spre Moldova, întăriri destul de temeinice, dacă urma lor s'a văzut până în zilele noastre.

ORGANIZAREA MILITARĂ A ȚĂRII

Alăturând între dânsese, datele deosebite-
lor scrieri și timpuri dinaintea și după bătă-
lia dela Finta, rămâne hotărât, că organi-
zarea militară a țării, și pe timpul acestei
bătălii, era aproape aceiași. De asemenea,
este recunoscută statornicia vechilor insti-
tuțiuni ale țarilor române și cu deosebire
cu privire la oaste; numai dela 1830 în-
coace, totul fiind în prefacere pretutindeni,
și la noi, rând pe rând să schimbă toate.
Așa că, puține rămân cu regula și chib-
zuiala din trecut; în oștire, rămăsese până
mai acum câțiva ani, *trupa teritorială* la
infanterie, *împărțirea teritorială pe compa-
nii*, *numele* cu instituția *Dorobanților* și e
gata să apună și *Călărășimea*, pentru a nu
mai rămânea, ca mărturie a timpurilor glo-
rioase ale statornicului așezământ ostășesc
al străbunilor noștri, de cât *Roșiorii* și *că-
ciula*¹⁾ infanteristului.

1) Să fim dar mai îngăduitori cu căciula și să mul-
țumim cu recunoștință celui care modernizând armata,
a fost cu toată tenacitatea ca să rămână căciula infan-
teristului. Căciula a fost și în uniforma domnitorilor
români și în a soldatului; și pe acele timpuri, căldurile

Cam fără deosebiri mari, sistemul militar pe timpul lui Matei Vodă, era cel din naintea sa, și acest domnitor, nici nu a avut când să schimbe ceva, el a putut însă să întărească ceiace eră, să desăvârșască mai ales și să se folosească în bine, de tot ce intra în mâna sa.

Astfel, erau trupe permanente, constând din două feluri bine deosebite: *oaste națională* și *corpuri streine*; *trupe teritoriale*, la casele lor, dar cu simbure permanent peste tot teritoriul. Trupele teritoriale au fost numai din români.

Autoritatea cea mai apropiată de teritoriu, era *Căpitănia*. Nu fără oarecare regulă, erau preperate aceste căpităanii, pe teritoriul țării. Așa bunăoară, la hotarele cele mai amenințate, erau căpităanii așezate dealungul hotarului și în timpul de care ne ocupăm aci, cel mai amenințat era hotarul spre Moldova. Și să nu se creadă că lucrul nu avea deslușirea lui; și deslușirea o da însăși procedarea la război, după vrăjmașii cu care românul să lupta; așa de pildă lungul Dunărei, putea să fie păzit? Românul să mă-

---

erau ca și astăzi și căciula să purta totdeauna, și nu suferea nimeni din pricina ei; dar azi, din atâtea milioane de țărani, întreb: câți port vara pălării? Și nouă ne e foarte grea s'o punem la 2—3 părăzi!

sura cu vrăjmașul cât de numeros, dar acolo unde-i venea lui bine; acolo însă, unde știa că apărarea e de prisos, nu mai cheltuia osteneală.

Însă, când era vorba de măsurat cu vecinii de aceiaș putere, să chibzuia foarte bine din timp, ca apărarea s'o înceapă de la hotar chiar, și acolo să făceau pregătiri și de apărător și de năvălitor. Și cum făceau Muntenii, așa și Moldovenii¹⁾.

De existența căpităniilor, sunt destule dovezi; de Căpitănia cea mare a Cerneților²⁾, ca și de cea a Focșanilor³⁾, s'a știut până acum un veac, și chiar până la domnia lui Bibescu Vodă.

1) Lagărul dela Topliceni lângă Milcov, din Septembrie 1526, a lui Ștefan Vodă, nepot lui Ștefan cel Mare al Moldovei, pregătitor la început, pentru năvălirea în Muntenia și mai apoi pentru a se opune trecerei Muntenilor în țara lui.

2) Magazin Ist. Tom. III No. 1: „Tukeli, Craiul Ardealului, la 1690, au prins pe Căpitanul cel mare de la Cerneți, care era acolo de paza marginii, anume Nicola Glogoveanu, și l'au ținut multă vreme în obezi“ Asemenea Bălcescu, după Engel: „Căpitanul suprem de la Cerneți și de Focșani“. De această căpitănie s'a păstrat urme până la 1830.

3) Ion Neculcea vorbind de izbânda aliaților Munteni, Moldoveni, Turci, contra Nemților, sub Heiser, în 1683, spune astfel: „zic că la acel război, să fi fost mai mult izbânda despre partea Cazacilor Brâncoveanului, căroră le era cap un moldovean anume Costin, Căpitanul de Focșieni, feciorul Nenului“.

Cum dar și'n timpurile dinaintea lui Ma-tei și după dânsul, s'a vorbit de căpităniile de țară, să poate pomeni cu hotărâre de acele pe care unele documente vechi, le în-tărește. Așa, sunt date câteva reședințe de căpităanii, în unele localități¹⁾, a cărora numire ține de timpurile corespunzătoare schimbărei lor, ca:

Trei căpităanii în județul *Slam-Râmnic* (Râmnicul Sărat): la Focșani, numită «Că-pitânia cea mare a Focșanului de margine», la Tradiște și la Măxineni.

Una în județul Buzău, la Buzău²⁾.

Una a târgului Ploșului, în județul Pra-hova.

Una în județul Dâmbovița, numită «a Că-pitanilor Târgoviștei», la Târgoviște³⁾. (Ce-tățile se administrau de Pârcalabi, cu întreg județul unde erau cetăți, spre a se putea avea concursul administrației, în profitul ram-ului militar. Cronica Romanului de Mel-hisedek).

Trei în județul Ialomița: la Lichirești, la Stelnica și la orașul de Flote.

1) Documente istorice de P. Teulescu.

2) Săb Brâncoveauu, la 1697: „a trimis 500 slujitori, căpetenie făcându-le pe Mănuilă, Căpitan de Buzău“.
(Mag. Ist. Tom. II No. 6).

3) Căpitanul Odor, de Târgoviște. (Mag. Ist. Tom. I No. 6)

Trei în județul Ilfov, la Ciocănești, la Oltenița și la Gherghița.

Două în județul *Vlăscii*, la Odivoiaia¹⁾ și la Daia.

Una a județelor Muscel și Argeș, la C. Lung.

Două în județul Olt, la Slatina și la Uda.

Una în județul Teleorman, la Roșiorii de Vede.

Acestea erau cele întâi autorități ostășești, care aveau sub a lor ascultare, tot ce se găsea militar pe teritoriu²⁾. Capul, se numea Căpitan de ținut. (Arhiva Ist. Vol. I).

Unitățile teritoriale, erau Dorobanții, care purtau numele județului sau reședinței, astfel să ziceau: dorobanții de Slatina, de Târgoviște, de Romanai³⁾ etc. Ei purtau cos-

1) „Căpitănia Hodivoaia“, proprietate domenială, de venitul acestei moșii se bucura altădată Căpitanul ei. (Domnia Prințului Bibescu, de Prințul G. Bibescu).

2) Că astfel era și în Moldova, Ion Neculcea descriind domnia lui Duca Vodă, pomenește de Căpitanul de Orhei, de Lăpușna, etc.

3) In Mag. Ist. Tom. III No. 1 pag. 25, descrierea războiului Tătarilor cu Nemții, la care luau parte și Moldovenii contra acestora din urmă: „de multe ori eșia Nemții din cetatea Sucevei unde se închisese, și da războiu Moldovenilor și-i înfrângea până în târg, iar apoi să îmbărbăta pedestrima noastră, *Câmpulungenii, Hânganii*, ce era cu sineate și cu topoare lungi în coadă și lua pe Nemți și-i ducea până la cetate. Hatman pe oaste, era Buhuș“.

tum aproape la fel ca tăietură, cu Seimenii, însă de culoare vânătă¹). Dorobanții erau și trupă pe jos și trupă călare; județul era îndatorat, ca la un număr de familii care da dorobanți pe jos, să dea câte atâția călare. Cu trupa teritorială, stăpânirea nu purta nici o cheltuială, de cât doară privilegiile de scutiri de dare; ba încă în răstimpuri, dorobanții plăteau ei lefuri căpitaniilor. După război însă, Domnii împărțeau daruri în bani și mai adesea în pământuri. Nu era oștean rănit, care să nu dobândească pământ, în Muntenia, ca și în Moldova; și scutirile erau date, ca și pământurile, din neam în neam, și pe vecie²).

Dorobanții unui județ, constituiau un steag; iar toți dorobanții la un loc, formau *trupul dorobanților*, sub un șef.

Trupa permanentă, era de două feluri: *Români*, orânduți în unități aparte sub că-

1) Mag. Ist. Tom. I No. 5 pag. 312, potolirea răscoalei Seimenilor și Dorobanților, sub Constantin Vodă: „Dorobanții își lepada hainele cele vinete și se îmbrăca în fearfenițe rele și jura că nu sunt Dorobanți“. Când se reorganizează dorobanții prin 1689—1691, îmbrăcămintea lor e curat națională, deosebinduse județ de județ, prin desenurile și forma bundelor de pe dâșii.

2) Orașul Vaslui, a fost zidit aproape deantregul, de vitejii lui Ștefan cel Mare, rămași schilozi în urma războiului cu Turcii, la Racova.

pitani; streini, formând corpuri speciale. Românii erau constituiți în unități aparținând statului și în unități aparținând boierilor; aceștia din urmă, purtau numele treptei boierești, căreia aparținea boierii. Ca streini, să aflau în serviciul statului, cu plată, mulți unguri, turci, greci, bulgari și sârbi, trecând dela domnie la domnie, sau dăruiți la intrare în domnie, sau dați ca să ajute intrarea în domnie, cu sila. Și unii și alții rămâneau în țară, ca corp de oaste regulată sau nu, după domni și împrejurări. Intre aceste corpuri de streini, să găseau și români, munteni sau moldoveni¹⁾ în serviciul țării vecine. Trupele streine, aveau șefii lor streini, mergeau la război, dacă li se plătea peste ceiace era țara datoare să le dea, în timp de pace.

Corpurile acestea de străini, erau foarte la îndemâna oblăduirei, în adunarea dărilor, în urmăriri; dar mai cu seamă grecilor. le servea în apăsarea poporului, mulțumindu-i pe deplin cu faptele lor de vitejie.

1) În cronică logofătului Niculai Costin, la lupta dintre Tătari și Muscali, în 1710, la Muscali se aflau „niște steaguri de Moldoveni de cei sluiți în leafă, având în capul lor pe cei doi frați Ioniță și Grigoraș“. Iar în 1711, sub Dumitrașcu Vodă, la Muscali era „și Cigeci Polcovnicul, cu polcul lui de călărime, cu Moldoveni de cei sluiți în leafă“.

*Seimenii*¹⁾ care în majoritate erau sârbi, constituiau unități numite steaguri, sub căpitani. Uniforma și-o făceau din postav dat de stat și era roșie la inferiori și galbenă la căpitani²⁾. Toți *Seimenii* constituiau un trup, sub un căpitan, numit Căpitanul de *Seimeni*. Fiecare steag avea un căpitan, cu grade inferioare ca: odobașă, ceauș, stegar, *seimen*.

Lefurile să plăteau de stat, la câte 4 luni, și avea Căpitanul de *Seimeni*, 20 taleri pe lună, cel de steag. 6, soldatul 1 taler. Și *Seimenii* erau de două feluri: pe jos și călări; la cei călări, caii și nutrețul lor, să da de stat.

Călărimea era: trupul Călărașilor și trupul Roșilor³⁾; unitățile mai mici, tot steaguri se chemau, cu căpitani; iar peste trupul

1) *Seimeni* erau și în oastea Moldovei. (Logofătul N. Costin în cronică sa, precum și Mag. Ist. Tom. I No. 1 Nicolcea, în descrierea domniei lui Duca Vodă).

2) P. Teulescu, Documente istorice.

3) Mag. Ist. Tom. I No. 4, sub Radu Vodă, la 1611: trupul de Roșii, Călărași și Dorobanți. Idem în T. I. No. 2, hrisovul lui Ion Leon Vodă, la 1631 „domnia mea am socotit de am strâns toată țara, boiari mari și mici, și roșii și mazălii; și apoi „așisderea și domnia mea încă am tocmit și am întărit legătură, cum să fie Roșii în pace de dijmă și de gorștină și de vinărici“. Asemenea și la pag. 131, la 1669, Ion Radu Vodă, strânge „Roșii și mazălii“.

Călărașilor era un șef, la Roși altul. Și pe atunci, călărimea era în vază. În capul ei era Spătarul, după Domn, cel mai mare în oaste. Oștirea avea și puști mari, sau tunuri¹⁾, comanda acestora o avea Armașul.

Domnul țării avea gardă personală, numită Roșii sau Curtenii, care-l însoțea și la

1) Este greșit a se crede că, în oștirile românești, erau imitații de tunuri, iar nu tunuri ca în oștirile altor țări. Gh. Asache, descriind victoria repurtată la 22 Iunie 1529, la Marienburg „Petru Rareș a luat întreaga artileria inamică și au aduso la Suciava“. La 1531 la bătălia de la Obertin în Polonia, Petru Rareș domn, „oastea polonă se baricadase în o poziție întărită, învingându-se cu parcame și cu care răsturnate, încât călărimea cea numeroasă a Moldovenilor, nu a putut lucra asupra dușmanilor, ci numai pedestrirea, pentru că nici artileria cea puternică, din cauza poziției Polonilor, nu putea detuna cu nemerire, trecând boambele peste capul Polonilor“. Mag. Ist. T. I. No. 5. „Matei Vodă, chemat de Turci, cu oștile sale, la Cetatea Albă, au purces cu toate oștile, cu tunuri, cu bună gătire“. Iar la pag. 306, acelaș tom „după ce șezu Constantin Vodă în scaun (la 1654) și detere cu tunurile după obicei“. Iar la pag. 310 „Racoți și pribegii boiari și cu Moldovenii, dencolo rânduiri și tunurile unde era Aga Buliga, fiind agă mare, deci începură a slobozi tunurile în Unguri, dar îi trecea gloanțele. Sau dinadins Buliga așa le îndrepta, au den greșală, nu să știe bine; ci deteră știre Hrizei Vodă că tunurile nu bat în oaste ci pe deasupra. Deci alergă cu calul mânios și ajungând la tunuri, scoase paloșul și lovi pre Aga Buliga, de-l făcu în două“. In T. II No. 1 pag. 14, (tot Mag. Istoric) în Moldova sub Duca Vodă la 1679 „după ce au citit baratul de domnie, au dat cu 12 tunuri și slujitorimea cu puștele“. N. Bălcescu, după Engel: „acest armaș mare este și prefectul tunurilor de resbel“.

răsboi. La palat era gardă și să schimba la o săptămână. Pentru poliția orașelor și paza drumurilor, erau steaguri de arnăuți, corp de străini turci și greci, cu care ocârmuirea ducea pe atunci războiul cu haiducii. Sunt și oarecare dovezi¹⁾ că trupele permanente de călărime, aveau anume garnizoane; așa să găsește prin cronicari sau scrieri cu referire la războaie, «Călărașii de Mănești», «de Gherghița», «de Ploești», «Roșiori de Vedea», etc., la fel și în Moldova.

Oastea mai cuprindea și lefegii, streini, care de și nu aveau îndatoriri curat ostășești, însă la nevoie sunt luați și la război.

Nu este siguranță, dacă prin «slujitori», se înțelege un corp anume, special, din oaste, sau e vorba tot de cei mai de sus; totuși, se întâlnește mereu, chiar în timpul lui Matei Vodă, Constantin urmașul lui, precum și în Moldova, până sub Cantemir «corpul de slujitori» sub căpitani.

În țară, pe timpul lui Matei Basarab, mai

---

1) Mag. Ist. Tom. II No. 6 „Istodor, căpitan de Rușii de Vedea, trimis în urmărirea hoților“. Idem Tom. I No. 5 pag. 282 sub Alexandru Vodă la 1623, „călărașii din Mănești, de la Gherghița, din Ploești, de la Rușii de Vedea, s'au sculat asupra Domnului“. Idem D-1 Al. T. Dumitrescu în Revista p. Istorie, Arheologie și Filologie Vol. XI/1910.

era o trupă, întemeiată ostășește și care aparținea în totul poporului, erau haiducii. Aceștia, în timp de pace ocroteau poporul de asupririle laice și călugărești, grece; iar la război, luptau de a lor bună voie, alături de oastea țării, contra dușmanului de afară. Nu există la alt popor, pildă de patriotism curat, pe care să o dea cei de jos, mai marilor lor, clasei de sus, ca acești de două ori eroi ai națiunii. Din boieri, când nu le plăcea domnul, recurgeau la vrăjmași de-i aduceau asupra țării, luptau frați contra frați; haiducii, luptau contra tiranilor și când intra dușmanul în țară, eșiau din ascunzători și alături de acei ce până atunci îi căutau în putere, își vărsau sângele și pentru țara lor amenințată.

Un preot catolic¹⁾, care a trăit câțva timp în Târgoviște, la curtea lui Mihnea Vodă și atunci când oștirea nu avea organizarea de sub Matei Basarab, fiind oastea în declin, spune «Palatul Domnitorului era păzit de 100 arcași, ce se schimb în fiecare Sâmbătă²⁾; la război, domnul dispune de o ar-

1) D-I Al. T. Dumitrescu în Rev. p. Ist., arh., filologie anul 1911.

2) Obiceiul acesta a existat în oaste, până mai dăunăzi, pentru schimbarea în gărzi (nu la palat), intrarea în serviciu la frontieră, temnițe, etc.

mată compusă din 8000 boieri nobili. 4000 spătărei, călărași ce merg cu cheltuiala lor la război, 4000 de lefegii, călări, scutiți de orice dări și plătiți de domn la război cu câte un taler și jumătate pe lună. Domnul mai are și 6 bucăți de tunuri mari¹⁾ și alte câteva mici, zise «organe».

Pedestrimea era armată cu puști ghintuite²⁾, în țară se făcea pulbere³⁾ pentru tunuri și pentru puști.

Existau corturi⁴⁾. erau instrumente de semnale și cântat⁵⁾, erau anume căpetenii care comandau trupele, și servicii care le pre-

1) Tunuri de calibrn mai mare, care erau deja în serviciu și în oștirile vecine: la turci, nemți și muscali.

2) Mag. Ist. Tom. I No. 2, la pag. 114 „Un slujitor a lui Mihnea Vodă, cu o pușcă ghintuită, a dibuit pe Dumitru Iacșâci, omorătorul lui Mihnea Vodă, și l-a lovit în cap și așa s'au sfârșit și Dumitru Iacșâci“.

3) Mag. Ist. Tom. I No. 5 „Mihnea Vodă, făcea pregătiri de război contra turcilor, numai gătire mare făcea de tunuri, de erbării, etc.“

4) Idem T. I No. 3 pag. 178, lagăr în corturi la Țuțora (sub Ștefan Vodă fratele lui Iliăș Domnul Moldovei). Idem, Bălcescu după Engel „Șatrarul cel mare, vede de șatre (corturi de rebel“).

5) Mag. Ist. Tom. I No. 5, pag. 315 „l-a încălecat (pe Grigore Aga) pe cal domnesc și i-au dat toată curtea cu steaguri, cu meterhaneaua, tobe, trâmbițe, etc. (1658)“ Iar la No. 6 acelaș tom, pag. 359, grapă, adică steag bănesc, trâmbițe, tobe, surle și după dânsul gloată și câțiva copii din casă, cu sulițe (1669). Idem Gh. Asache, în Moldova la 1500, oastea avea buciume de aramă.

vedeau cu cele trebuitoare. Erau sulite la cavalerie¹), cai anume pentru serviciul oastei. Populațiunea ajuta oștirea în nevoile ei, românul era ostaș din tată în fiu; jafurile și prădăciunile erau îngăduite numai în țară dușmană; în țară, ele se pedepseau cu cea mai mare asprime. Dezertarea în oștire era necunoscută; existau fugari, însă din cei nemulțumiți de domnii, de cărmuire; de serviciul oastei însă, nimeni nu fugea.

Cea mai numeroasă armă, era cavaleria; caii ei erau vestiți. Cea mai puțină era artileria, pe care nu să punea așa preț, nici pedestrime nu era tocmai multă, față de călărime, din cauză că oștirile pe timpuri, erau purtate la mari depărtări.

Sub Matei Basarab, Târgoviștea era gar-nizoană însemnată; tunurile să păstrau în cetate și chiar lângă curțile domnești²). Călărimea să ținea la grajduri (poalele M-rei

---

1) Mag. Ist. T. I No. 6 pag. 370: Grigore Vodă chemat la 1672 la Camenița, de turci contra leșilor „își strânse din toate breslele călărași, dorobanți, roșii, etc. le-au făcut steaguri și le-au dat sulite văruițe și cu prapure (stegulețe) feliuri, feliuri, fiecare după breasla lor și au făcut oaste frumoasă, atât cât mergând și făcând halai, înaintea Împăratului, s'au mirat și Împăratul și turcii de oști ce avea Grigore Vodă, frumoase“.

2) Revolta Seimenilor și Dorobanților sub Matei Vodă, Letopesițul țării Românești.

Dealul, unde și călugării mai târziu au avut grajdurile lor și unde și până astăzi a rămas numirea : la grajduri¹⁾.

Să formau lagăre de instrucție, să făceau lupte, să obișnuiau ofițeri și trupă la recunoașteri²⁾, să făceau ridicări topografice³⁾.

Aceasta era pregătirea militară a țărilor române, pe timpul în care are loc bătălia de la Finta.

Și oștirile românești, în afară de domnii recunoscuți unii ca desăvârșiți conducători în războaie, aveau și căpetenii mari și chiar

1) Boer Codreanu din Târgoviște, mort acum câțiva ani, în vârstă de peste 90 ani, mi-a spus că tatăl său, a apucat grajdurile vechi, așezate pe lemnărie, picioare pe cari au fost grajdurile călărimei Târgoviștei.

2) Mag. Ist. Tom. II No. 3: „fiind Constantin (Brâncoveanu) la Otac (staționare) numai de cât au trimis pe Văsăiu, Căpitan de lefegii și Viscol Căpitan, cu câțva oaste, de s'au dus înăuntru spre Beligrad, *cercătoriu*, pentru că simțea că mai vin niște oști“. Miron Costin: „Vasile Vodă dacă au sosit la Prahova, la sat la Ojogeni, știind *din limbi* de gătirea lui Matei Vodă etc.“

3) Idem la pag. II, „Împărăția turcului s'a gătit cu oști asupra leșilor să dobândească vestita cetate Camenița și întâi a trimis poruncă lui Duca Vodă să-i trimită chipul și starea cetății Camenița. Duca Vodă au trimis pe Grigore Cornesul, din ținutul Hotinului, de au făcut chipul cetății Camenița, de ceară și starea locului din afară și din lăuntru cu toate tocmelile ei și o au trimis la împărăție, care dacă o au văzut Împăratul Sultan Mehmet, mult s'au mirat de tăria ce are din singura starea locului cu apa Smotriciul, și cu stânci înalte de piatră împrejur, etc.“

mai mici, a căror renume ostăşesc, trecea hotarele. Aşa pe timpul de care vorbesc aci, sau în apropiere de domniile care să răsboiesc la Finta, a fost un Mihu, un Buhuş, Turculeţ, Decusară, Dediul Arbănaşul şi alţii; nu e de mirat că noi cei de astăzi, abea acum dăm peste ei, când nu cunoaştem în deajuns, nici chiar pe vitejii domni ce i-au comandat pe dânsii. Şi dacă sunt răsplătiţi de noi cu necunoştinţa, pe acele timpuri când trăiau şi să ilustraui, erau primiţi şi sărbătoriţi ca vrednici eroi ai neamului. O singură pildă: In lupta sub zidurile Sucevei, la 1674, «fiind hatman pe oaste Buhuş, care căzând de pe cal, s'a răpezit de l-a ridicat Decusară, Căpitanul, scăpându-l din mâna Nemţilor; după care Buhuş a încălecat din nou, şi a dat iarăşi năvala în Nemţi, rupând tabăra Nemţilor în două. Buhuş avea vestit nume la Turci. Iar când au venit Buhuş de la Suceava la Iaşi, la Dumitraşcu Vodă, făcutau alai cu toţi slujitorii Curţii, cu trâmbiţe, cu tobe, ca unui hatman vestit de izbânde»¹⁾).

Încă şi celelalte întocmiri ale ţării, erau aşa alcătuite, că ţinerea şi întreţinerea oş-

1) Mag. Istoric Tom. III No. 1.

tirilor nu sta numai în buget, ca astăzi; teamă 'mi e, că acele întocmiri erau mai nemerite timpurilor de astăzi. Așa, să fabrica în țară postavuri; fabricile aveau îndatorire a da atâta cantitate pentru oștire, ca dare. Intreprinderile pescăriilor, asemenea: «Corporația pescarilor care avea pescuirea pe lacul Brateș, avea îndatorire a aprovisiona cu pește cetățile Chilia, Gherghina și Cetatea Albă, precum și magopeția curții domnești de la Suceava, și încă a întreținerea un stol de înarmați și câteva bărci pe Dunăre, pentru apărarea marginii de amiază zi a țării¹⁾».

PRICINELE BĂTĂLIEI DE LA FINTA

Atât Vasile Lupu, domnul Moldovei, cât și Matei Basarab domnul Munteniei, urmăreau de fapt să pună stăpânire pe țara celuilalt, spre a o uni cu a sa. Amândoi domnii erau tot una de ambițioși, tot una de rășboinici și dacă politicește țările ar fi fost pregătite de sfetnici înțelepți ai domnitori-

---

1) Gh. Săulescu, scrieri asupra țării Moldovei (Alm. p. învățăt. și petrecere).

lor, de sigur că în loc de a să fi pus chestiunea pe tărâmul deșertăciunei cuceririi, a înfrângerii celuilalt, s'ar fi așternut lucrul pe temeiul folosului amânduror țarilor, învăluite de dușmani.

Pe Vasile Vodă, nu-l încăpeau hotarele țării, toți vecinii erau speriați de neastâmpărul său. Matei Vodă, urcat pe tron de poporul setos de domnii mari, vede lucrurile mai limpede și drumul ce trebuie urmat; el să pătrunde ușor de însemnătatea momentului, și pornește de la început, în lupta pentru ridicarea țării, cu acea energie caracteristică geniilor și bizuinduse pe singurul element, ce pe acele timpuri de nestatornicie politică, putea să-l ajute a izbuti, armata.

Vasile Vodă, își dase pe față năzuința asupra Munteniei, aștepta ca o înfrângere, din acele din care domnitorii ies pentru totdeauna zdrobiți, să capete asupra lui Matei, aceasta ar fi pus în respect pe aliații domnitorului muntean și i-ar fi asigurat izbânda. Matei Vodă, prevăzător, voia ca la adăpostul amicitiei ce-i arătau turcii și ungurii, să se răfuiască cu Vasile, să capete asupra acestuia întâietatea, și apoi să-și pună planul în lucrare, aducând sub stăpânirea

sa, Moldova, chiar contra voinței turcilor, a căror amicitie, cu tot dinadinsul, n'o căuta.

Intreprinderile sale militare, trebuiau asigurate dinspre vecini; Matei găsește dispus la înțelegere, pe Gheorghe Racoți, Craiul Ungariei, alt dușman al lui Vasile; trebuie aratat că, Gheorghe Racoți, nu făcea nici o împotrivire că aliatul său, își intitula actele de domnie, cu «*Noi Matei Basarab, cu voia lui Dumnezeu, Căpetenie și Voievod al țării Munteano-Românești și a părților de peste munții Almașului și Făgărașului, Ducă fiind și celelalte*».

Matei și Racoți, isbutesc a face ca Vasile Lupu, să fie scos din domnie, gonit, și în locul său așezat Gheorghe Logofătul, temporar. Vasile fuge la ginerile său Timuș, fecior hanului tătäresc, cere ajutorul acestuia, se întoarce în țară, gonește pe Gheorghe Logofătul și fără întârziere, adună oștirea și împreună cu Timuș și tătarii lui, pornește asupra lui Matei.

PRELIMINĂRILE BĂTĂLIEI de la FINTA

Spre «*a se indeletnici cu cele spre folos la război*, Matei Vodă își pregătește oștirea în tabără de instrucție¹⁾, în tabără, unde șefi și soldați duc traiu în comun, să cunoască, și stabilească acele legături puternice, în care fierbe victoria. Matei așază lagărul lângă Târgoviștea, chiar din anul 1652, și numai iarna îl întrerupe de cel din primăvara lui 1653. Insuși domnul să ocupe de mersul lui²⁾, și în acest lagăr, să formeze acei vestiți căpitani ai săi, cum au fost: Tudose Spătar, fecior lui Vintilă Vornicul; Gheorghe Spătar, fecior Lupului Vornic, a-

1) Gh. Asache, după cronica polonă, vorbind asupra lui Bogdan Voevod, fecior lui Ștefan cel Mare, în pregătire de război contra Poloniei: „Oastea, după ce prin exerciții și rugi, ca în timpul lui Ștefan Voevod, s'au pregătit și s'au adunat lângă Cetatea Hotinului“, etc.

2) Cronicarul Miron Costin descriind lupta de la Finta spune astfel de evenimentele de atunci: „Au făcut (Vasile Vodă) oști de țară și au purces în țara muntenască; oști avea câteva, iară tot de țară și lefegii și acealaltă oaste fără puțini Sârbi, ce avea în leafă călări. Iară nici Matei Vodă, domnul țării Muntenesti nu dormea, ci apărând al său, avea oști și streine și de țara sa, ales pedestrime, fiecând avea câte o mie în leafă, fără Dărabanii de țară și călări de ai noștri moldoveni merși acolo în leafă, cărora le era numele Levinti, și Leși călări ținea pururea câte 200 și deosebi Unguri călări“.

mândoi comandanți celor două trupuri de călărași. Ivașcu Vornicul Băleanu și Barbul Paharnic Brădescu, comandanți Roșilor. Oprea Aga, și Lupul Căpitan, șefi ai Dorobanților; Diicul Vel Spatar, Godea vel Căpitan, Iancul Căpitan Călinescul, Hrizea vel Spatar, Radu Vel Paharnic, Buliga Vel Agă, Tănase Vel Căpitan, și alții¹).

Indată ce Matei află că Vasile Vodă a pornit asupra Munteniei, cu oaste moldovenească și oaste tătarască, aceasta din urmă condusă de însuși Timuș, trimite pe Diicul Vel Spatar, ca să ia comanda trupelor de pe marginea hotarului cu Moldova și a întârzia înaintarea vrăjmașului, cât se va putea mai mult, câștigând timpul priincios sosirii ajutorului din partea Ungurilor, după care trimisese pe Badea Postelnicul Bălăceanu.

Diicul, adună la Focșani «o seamă de oaste călare», cu care se așează pe malul drept al Milcovului mare, înapoia țărnelui râpos a acestui râu²), punând astfel între el și Vasile Vodă, un obstacol nu tocmai ușor de trecut.

Apoi, ca să înșele pe Vasile asupra for-

1) Letopesisul țării românești.

2) Cronica lui Miron Costin.

țelor de care dispune, pe de o parte trimite «*să ia limbă la gura Berheciului, mai sus de Tecuci*¹⁾» iar pe de alta, își împarte trupa în două: o parte înșirată pe jos, dealungul malului râului, pe cealaltă o ține «*stol*» (strânsă) înapoi; din partea dela vale a apei, ține gata călare, cei 300 moldoveni, călăreți de seamă, aduși de Gheorghe Logofătul.

Vasile Vodă înainta cu Moldovenii, urmat de Timuș cu cazacii lui. Recunoașterile întâlnite în drum, fură respinse, și ele se adunară la trupa lui Diicu, aducând acestuia știrile ce-i trebuia. La Milcov, Moldovenii sosiți în cap, atacară linia întâia cu înverșunare, trecând râul, însă fură respinși. Diicul, se întoarce asupra Moldovenilor, trece Milcovul de ceia parte, este însă și el respins, cu focuri, «*aceasta s'a petrecut de două ori*»²⁾. Însă și manevra lui Vasile Vodă era meșteșugită, căci el cu aceasta, da timp «*unui trup de nemți trimis mai pe la deal*»³⁾, prin partea păduroasă și care trecând Milcovul nevăzut de Munteni, cade în flancul acestora, pe când în

1) Miron Costin (recunoaștere).

2) Idem.

3) Idem.

față, erau atacați cu focuri vii. Strâns între două părți, Diicu, neavând pedestrime, este silit să se retragă în neregulă spre Râmnic, urmărit de parte din Moldoveni și câțiva cazaci. *«După acea risipă a oastei muntenești --zice Cronicarul Miron Costin— care s'a făcut mai mult din prostia Diicului Spătarului, căci nici nu trebuia să aștepte până într'atâta pe oaste ce era cu foc, și el numai cu călărime»*, Vasile Vodă trece cu toată oastea în Muntenia și să îndreaptă spre Târgoviște, precedat de Timuș cu cazacii lui.

Până ca Vasile Vodă să reia mersul, Diicu își strânge pe ai săi și pleacă spre oastea principală; pe drum, el întâlnește ajutoarele ce-i mai trimisese Matei Vodă, să mai oprește la Șoplea pe Teleajen și ca să dea pas pedestrimei, ce se strângea din ținut, să treacă apa Teleajenului, împinge călărimea în spre vrăjmași, și văzând ca trecerea a lor săi nu-i încă gata, descalecă călăreții și-i ține pavază la râu, până ce trecerea să face și pedestrii să îndepărtează de ajuns; după aceasta, trece și el cu călărimea, urmărit de aproape de cazaci, de care însă scapă curând, îfundându-se prin păduri, să îndreaptă spre apa Prahovei, pe

care o trece liniștit mai în jos de Cocorăști, ajunge la Cricov, îl trece în dreptul Postârnacului și pe înopțate târziu, sosește la Finta.

Moldovenii, oboșiți de atâtea hărțueli și de atâtea zile de mers, să opresc la Teleajen, iar cazacii ajung și poposesc la Cocorăști.

DRUMUL LA FINTA ALEGEREA și PREGĂTIREA POZIȚIEI

Matei Vodă, văzând înaintarea vrăjmașului și neputința a mai aștepta ajutorul de la Unguri, ridică lagărul de la Târgoviște și pornește în dimineața de 15 Mai, Duminică, în întâmpinarea lui Vasile Vodă, luând prin Comișani și poposind noaptea la Băleni, trimitând înainte spre pază trupul de călărași, până în Dobra și Mărcești. A doua zi în zori, pleacă mai departe, trece Ialomița pe la Gheboiaia, pe la locul numit «la Vad» și sosește înainte de prânz, la Finta veche.

Din cele ce auzi de la Diicu, din cele ce-și socoti el însuși, cu privire la sosirea

ajutorului de la Unguri, chibzui Matei Vodă, că alt loc mai bun de împotrîvire, ca la Finta, nici n'ar găsi și nici timp să-l caute nu are; apoi la un caz și chiar de l'ar da înapoi, *mai are Ialomița ca stavilă*.

Matei, puse de se tocmi treceri peste Ialomița, așeză tabăra înapoia râului, unde adună toate cele de gospodărie ale oastei, înconjură tabăra cu șanț și după ce toate acestea fură gătite, porunci răgaz de odihnă oștirii și când să încredință de temeinica găteală a toate, merse însuși cel din urmă a se odihni.

În dimineața de 17 Mai, scoase oastea din tabără afară de șanț și merse de o întocmi pentru luptă, înapoia pârâului tinos al Fintei (Chilianca), pe care nu să găsea de cât un singur podeț, iar între râu și oștirea sa, pământul era plin de smârcuri, mlăștinos și anevoie de umblat pe dânsul.

Dispozitivul de luptă a lui Matei, nu să deosebia de cel al timpului¹⁾, infanteria în

1) Logofătul Miron Costin, descriind lupta din 1637 de la Ojogeni pe Prahova, între Vasile V. și Matei V.: „și îndată au început a trecere oastea în vad și tot călărețul au trecut câte un pedestraș după sine și au stătut în *tocmeală* cu oștile dincoace de Prahova, *tocmind* oastea pedestră cu focul și cu puscile, între oastea călăreață și au purces cu toată oastea *stolită* asupra taberei lui Vasile Vodă“.

masă la mijloc, cavaleria pe amândouă aripile.

Dreapta rânduielei de bătae, era formată din Roșii de curte, la margine, în stânga lor veneau Seimenii și Dorobanții, despărțiți; și la fiecare din aceștia, în linia întâia partea pedestră, în a doua cea călare; lângă Dorobanți, în centru, erau haiducii, lefegiii și ungurii, între haiduci și lefegii, săcălușele (puștele mari, tunurile); la aripa stângă, erau Călărașii și pe marginea din afara acestora, Leșii.

Oastea era strânsă toată, fiecare la locul lui, Matei să ținea la mijloc.

L U P T A

Pe la prânz, Matei Vodă era gata și mult nu trecu și apărură trupele din frunte ale lui Vasile Vodă, pe care acesta le opri și le așeză de luptă, pe poiana dintre podeț și locul de unde începea mlaștinele. Oastea moldovenească sosise singură; Timuș cu Cazacii săi, rămăsese înapoi mult, căci la Cocorăști, pe timpul nopții, satul luase foc din pricina nebăgării de seamă a Cazacilor,

cari singuri ii dase foc. Vasile întocmi și el oastea. în fața celei a lui Matei și anume, împotriva dreptei acestuia, au fost așezați Moldovenii, având la stânga de tot, Călărima. Mijlocul și dreapta sa, fură lăsate a se ocupa de Timuș și Cazaci, când voi veni. «*Oastea moldovenească, tot Stol*».

După mai bine de două ceasuri de așteptare, văzând Vasile că Timuș nu mai sosește, porcede la atac, poruncind călărimii sale, să se arunce asupra dreptei dinaintea lor. Matei însă, dă ordin Seimenilor să spargă călărima moldovenească, dar intervenind în luptă acei vestiți nemți ai lui Vasile, ce stau în preajma lui, trăgători de seamă și prea curagioși, și care deschizând «*după felul lor*» un foc puternic, nu numai că descurcă călărima, dar o și împinge spre munteni și cu toate steagurile să aruncă asupra Seimenilor și Dorobanților, și-i respinge către Ialomîța, pe care ei o trec prin vad urmați de Moldoveni, care pătrund până în tabăra lui Matei.

În acest timp, încep a se zări și Cazacii; Matei cu o repede ochire asupra câmpului de bătălie, își dă seama de pericolul la aripa sa dreaptă și lăsând pe front numai puține trupe și cu cele trase de aci și cu

cele dela stânga, din a doua linie, se aruncă asupra flancului Moldovenilor, și îi pune în neorânduială. Cazacii însă sosiți, își iau locul în mijlocul și dreapta liniei de luptă, dispunându-se pe trei pachete, unul după altul și depărtate între dânsese. În fruntea pachetului din cap, cazacii pe jos, deschizători de focuri și pregătitori drumului celor călări din urma lor.

Matei, numai de cât își vede starea; el lasă poruncă Dorobanților de la dreapta. să vină la centru, unde însuși să îndreaptă în fuga calului. Acolea, prin cuvinte calde îmbărbătează pe ai sei, la împotrivire. Haiducii viteji, țin singuri lupta până ce centrul să întărește. Cel întâi pachet de Cazaci, din pricina pământului tinos, merge cu greu; numai grupe mici pot înainta și pe care focul haiducilor le doboară.

În acelaș timp, Leșii dela stânga aripei lui Matei, călări și care știau lupta de călare ca și Cazacii, stau culcați pe caii lor, așteptând momentul când al doilea pachet al Cazacilor, va veni la luptă.

Însă pedestrașii lui Timuș, îndeșiți cu alții proaspeți, sunt împinși tot înainte și focul lor să întetește din ce în ce. Un glonț, isbește pe Matei Vodă în piciorul stâng. mai

jos de încheetura genunchiului. Plini de îngrijorare privesc cei de aproape, la Matei; soarta luptei pare gata a se hotărî de partea vrăjmașilor. Dar Matei, de și rănit, rămâne călare și «nearătându-se nimica de rană —zice Miron Costin, Cronicarul Moldovei— a îndemnat oastea sa, ca un deplin oștean». Acum era momentul hotărâtor; Matei, cheamă de la dreapta sa, tot ce avea liber acolo, iară ce era cu luptă, să iasă înainte, să repede la stânga, înflăcărează pe Leși și Călărași, și folosinduse de dispozitivul strâns și acum îngrămădit al Cazacilor, se aruncă asupra lor și «cu săbiile goale, intră întrânșii», răstoarnă pe cei dinainte peste cei din urma lor, călcându-i în picioare. Din toate părțile oastea muntenească purcede la atac; când, pe cerul până atunci senin, un nor gros venind din spre apus, trece peste oastea lui Matei și apoi, pe dată, o ploaie cu furtună groznică, să descarce asupra oștirii dușmane. Cazacii zăpăciți, care putură încăleca, o luară la fugă, trăgând cu dânșii și pe Vasile Vodă, care ne mai putând spera în izbândă la stânga, venise și el la Timuș, cu ce mai putuse aduna.

«Dacă Matei nu ar fi fost rănit —zice

Cronicarul Miron Costin— *abia cineva de ar fi putut hălădui din Moldoveni și Cazaci, unde intrase și cu ce tocmeală*».

Acelaș cronicar, fiind contimporan faptelor, și de și Moldovan, astfel judecă isbânda lui Matei Vodă, față de Cazaci, pe care toată lumea ca și cronicarul, îi știa de neînvins: «*că ori pedestrașul, ori călărețul vei socoti, și nu vei afla să fie de potriva sinețașului căzăcesc*».

În afară de istorisirea acestui cronicar, e cât se poate de interesantă acea dată de letopesițul țării românești, și care tocmai prin simplitatea ei, ar putea constitui cea mai deplină dare de seamă, chiar pentru o luptă de astăzi.

«*Vasile Vodă, Domnul Moldovei, a venit cu Cazaci asupra lui Matei Vodă, Domnul Munteniei. Acesta a trimis întâi contra dușmanului său, pe Diicul Vel Spatar, cu o seamă de oști la Focșani, dar acesta nu putu rezista, căci nu avea arme de foc, și fu risipită oastea foarte rău. Matei Vodă mai trimise o seamă de oști, cu foc, haiduci călări și pedestri și Siimenii cu țacăluși și se lovira la Șoplea pe Teleajen și iară fură respinși.*

Atunci Matei Vodă plecă singur cu toată

oastea din Târgoviște în Mai 15 anul 1653, Duminică și a tăbărât la Finta pe apa Ialomiței. Și la Mai 17 își tocmi oștile foarte bine, așezându-i cineși la locul lui. Și începu a-i învăța pe toți zicând: feții mei voi-nici viteji, rugați pe Dumnezeu și vă îmbărbătați, să stați toți gata de război, că iată vrăjmașul nostru Vasile Vodă, sosește.

Să nu fie vreunul care cumva cu gândul îndoit, ci cu credință și cu bărbăție cu armele goale să vă bateți vitejește, cum v'ați bătut și mai înainte, să nu care cumva numele vostru cel bun, să se surpe jos, că nu ne va fi de nici un folos.

Deci așa învățându-i, sosi și Vasile Vodă la vremea prânzului, cu ginerile său Timuș și cu mulțime de Cazaci și de Moldoveni ca la 20.000. Iar Matei Vodă și cu curtea lui ca la 7000. Și așa se lovira de iute unii cu alții, cât se sperie Matei Vodă că-l va birui și încă pe o seamă de oști le înfrânse și le deteră de pe mal jos și fugira spăimântați, trecând Ialomița fără de vad. Iar Matei Vodă alerga în toate părțile îndemnând pe boerii lui și pe voinicii câți rămăsese, ca să stea de război să nu-și dea mijlocul zicând: că Dumnezeu este cu noi, că eu îi cunosc că sunt slabi și să impu-

țină virtutea lor, nădăjduindu-mă lui Dumnezeu că vom să-i biruim acum curând și se vor întoarce rușinați din țara noastră.

Iar ei auzind cuvintele lui cele dulci, se îmbărbătau și da răsboi foarte tare, bătându-se toată ziua în puști, în tunuri, în săgeti, în săbii, față la față. Și mai vârtos boerii cei mari, al doilea coconii lor și cu slugile lor, tot cu săbiile goale intrară în trânșii de-i gonea și-i răspândea în toate părțile. Atunci și Matei Vodă cu toți năvăliră asupra vrăjmașilor foarte tare, cât și răniră cu un glonț la piciorul stâng din josul genunchiului. Iar când fu în diseară făcu Dumnezeu o minune mare, că trimise lui Matei Vodă în ajutor, un nor foarte ploios, care se ivi despre austru fiind cerul prea seninat. Și venea asupra taberilor iute ca un vânt foarte viforos și așa trecu peste tabăra lui Matei Vodă, când sosi drept în tabăra lui Vasile Vodă, acolo își năpusti toată apa, ca cum ar curge un pârâu foarte repede, și picăturile erau groase și vârtoase cu piatră și unde-i lovea, ticăloșii cădea duple cai jos. Și se făcu în tabăra lor apă multă, ca o baltă tinoasă și așa slăbiră. Aceasta văzând Matei Vodă, îndată se năpusti cu toată tabăra lui și intrară

în mijlocul lor, fără de nici o frică, tăindu-i foarte rău și vii încă prinseră mulți, iar Vasile Vodă și cu ginerile său Timuș, de abia au scăpat cu puțini oameni călări și au trecut în Moldova, peste Siret.

Însă noroc au avut, căci au înoptat, că l'ar fi prins și pe el; iar de s'ar fi făcut zăbavă numai două zile să nu se fi lovit oștile lui pe Teleajen, și-i băga la mijloc. Deci Matei Vodă s'au învărtejit înapoi a doua zi 18 Mai 1653, și s'au dus la Târgoviște cu mare izbândă și voinicii lui cu multă dobândă, dând toți laudă lui Dumnezeu, pentru mila și binele ce le-au făcut și i-au izbăvit din mâinele vrăjmașilor. Strânsu-sau trupuri căzute în război 3000 și s'au făcut o movilă mare la Finta¹⁾. Și au înfipt și o cruce mare de piatră, mai făcutau și altă movilă din jos de Târgoviște lângă drumul mare²⁾».

Cum se vede de aci, Letopesițul atribue victoria în parte, lui Dumnezeu, care a trimis ploaia în ajutorul lui Matei.

1) Cât de mare este greșala, că pe hărțile serviciului geografic al armatei, figurează la locul de care-i vorba aci, „Movila lui Mihai Viteazu“, pe când ea este a lui Matei Basarab.

2) Movila, sat în dreptul comunei Mircea Vodă.

Cronicarul Miron Costin însă, vorbește astfel de acest lucru:

«Toată izbânda aceasta a lui Matei Vodă la Finta, alegând deosebi voia și orânduiala lui Dumnezeu, numai pe socoteala omenească grăesc, este din nebunia lui Timuș întâi și din bărbăția lui Matei Vodă a doua. Nebunia lui Timuș, căci în loc de a fi apropiat cu oastea căzăcească cu tabăra legată, nu ruptă cum a rupto Timuș în trei părți».

În «Istoria Domnilor țării românești» de Constantin Căpitanul (Mag. Ist. p. Dacia de Laur. și Bălcescu), bătălia de la Finta așa este descrisă:

«Fostau trimis Matei Vodă, pe Diicul Spătar, cu oști, să oprească pe Vasile Vodă la Focșani și la Șoplea, dar n'au putut. Deci Matei Vodă ș-au strâns oștile toate și au eșit înaintea lui Vasile Vodă și a lui Timuș, la Finta și s'au lovit foarte tare și au înfrânt întâi pe o seamă de slujitori, de i-au trecut apa lalomiței. Iar Matei Vodă, cu inimă mare, fiind în fruntea răsboiului, îndemnânduși vitejii lui și mai întorcându-i (precum pururea slujea norocul lui Matei, Vodă, iau slujit și acum), că s'au slobozit un nor din aer, care avea apă multă și

vânt iute, de bătea pe Moldoveni tot în obraz și pe Cazaci, până i-au umplut de apă de nu putea să sloboadă focul sau să se apuce de arme; iar ai noștri îmbărbătându-se, au spart toată tabăra Moldovenească și Căzăcească și Vasile Vodă cu Timuș poftea să se mai vadă spre Focșani. Atunci au rănit cu un glonț la un picior pe Matei Vodă, însă cu biruință s'au întors la scaun în Târgoviște, ducând mulți robi moldoveni și cazaci, pe care i-au tăiat de la Fântâna Țiganului, până la Târgoviște, de i-au văzut un turc mare ce venise de la Impărăție, să vadă de gâlcevile ce s'au făcut de acești domni»*)).

Neasemănat de mare puterea acestui viteaz domn, apusul seu este datorit ranei ce capătă în bătălia de la Finta, și acest apus vine atât de grabnic și cu așa sguduiți mo-

---

*) Gh. Panu, în „Amintiri dela Junimea din Iași“, Vol II., să ridică în potrivea celor care în scrieri, uzează de citații de autori; eu poate chiar am abuzat în această privință, dar nu ca să mă grozăvesc, ci ca datorie către cetitori că spusele mele să sprijn pe adevăr nu pe știința mea.

rale 1), în cât tot ce năzuise atâta timp pentru binele românesc, se spulberă într'o clipă. Matei Vodă Basarab, moare pe pat de boală, el care de atâtea ori a mers în calea morții, cu vitejie și glorie, fără s'o poată întâlni.

---

1) Revolta Seimenilor.

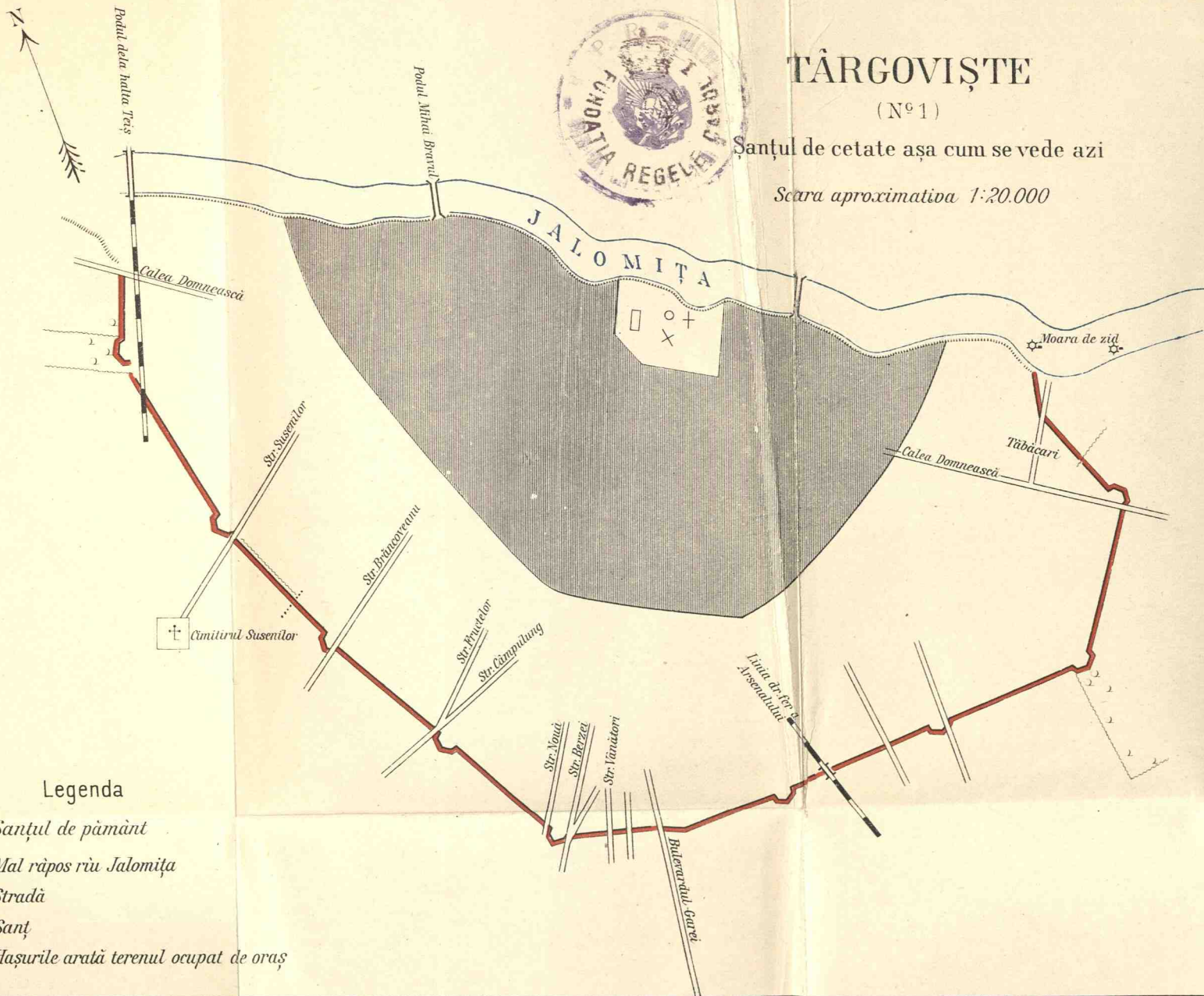

TÂRGOVIȘTE

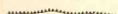

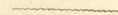
(N° 1)

Șanțul de cetate așa cum se vede azi

Scara aproximativa 1:20.000

Legenda

- Șanțul de pământ
- Mal răpos riu Jalomița
- Stradă
- Șanț
- Hașurile arată terenul ocupat de oraș*

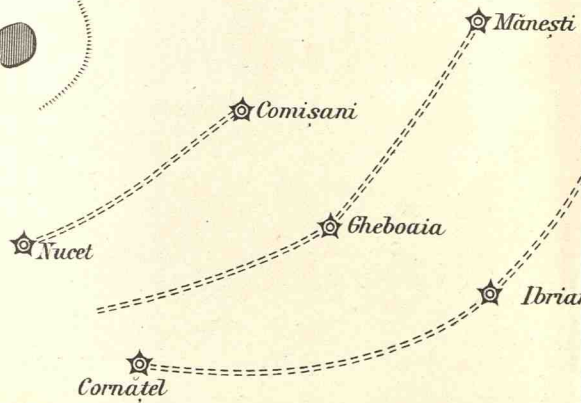
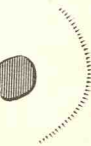
ÎNTĂRIRILE TÂRGOVIȘTEI

(Nº 2)

Scara 1:200.000

Târgoviște

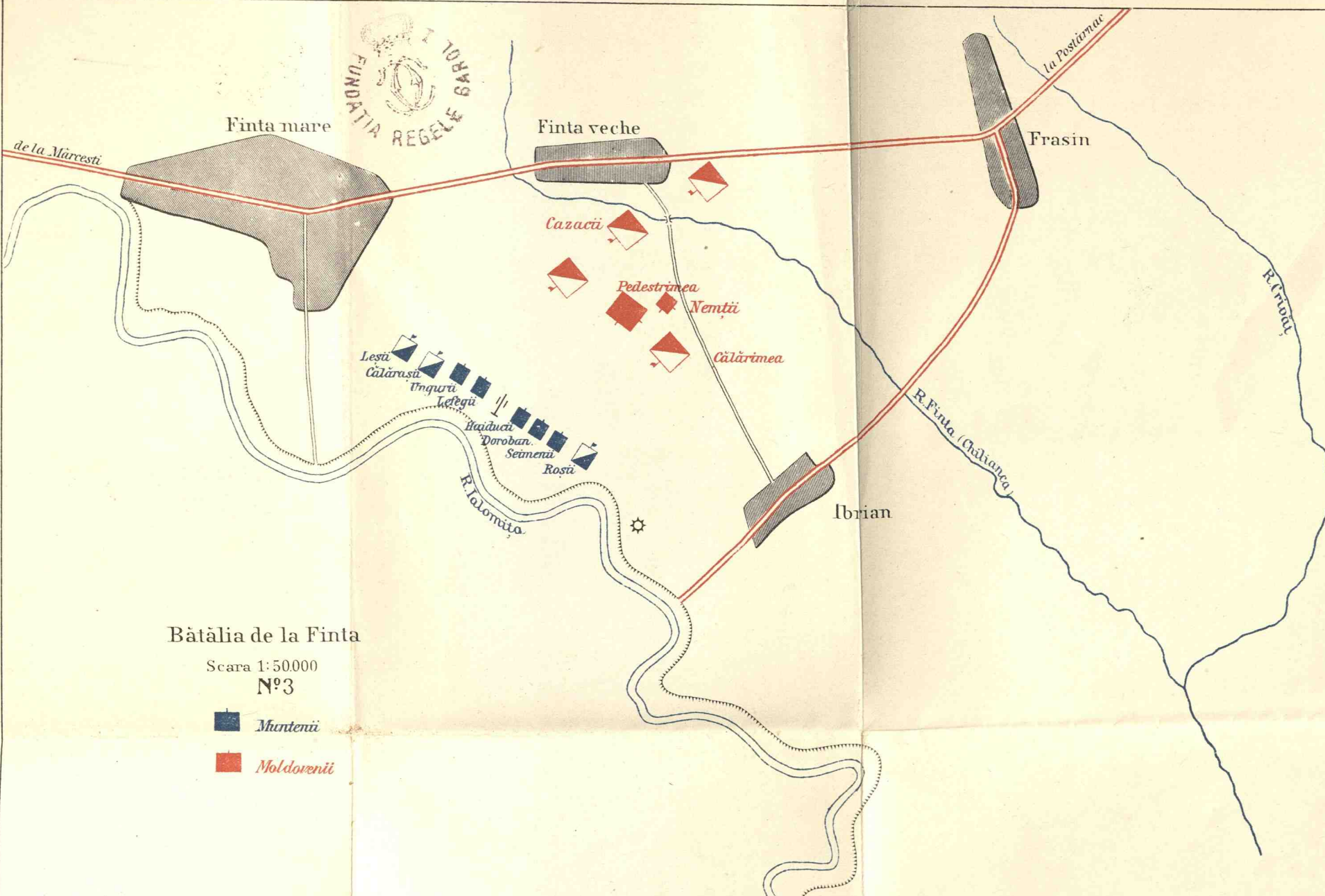

Legenda:

☆ Fortărețe

===== Șanț de pământ

Bătălia de la Finta

Scara 1:50.000
Nº3

- *Munteneii*
- *Moldovenii*